

Η αλλαγή παραδείγματος στις σχέσεις των δύο φύλων την οποία προκάλεσε το γυναικείο κίνημα ακούμπησε αναπόφευκτα το ζήτημα της σεξουαλικότητας και των ερωτικών σχέσεων. Η προσπάθεια που έγινε σε μαζική κλίμακα από τις γυναίκες να εξερευνηθεί η γυναικεία εμπειρία, αλλά και να εντοπιστούν (με ευστοχία και διορατικότητα όπως αποδείχτηκε στη συνέχεια) όλες εκείνες οι κοινωνικές δυνάμεις και ιδεολογίες που επέβαλλαν την υποτίμηση των γυναικών, οδήγησε σε μια πληθώρα λόγων, ερμηνειών και απόψεων για τη σεξουαλικότητα. Σε αυτά τα πλαίσια, γεννήθηκαν νέα περιεχόμενα και διεκδικήσεις στις ερωτικές σχέσεις. Χαρακτηριστική για παράδειγμα ήταν η υπεράσπιση της επιλογής του λεσβιασμού ως τρόπου απεμπλοκής της σεξουαλικότητας των γυναικών από την αντρική εξουσία.

Γέννημα-θρέμμα λοιπόν των εξερευνήσεων και των πολεμικών που εξαπέλυσε το γυναικείο κίνημα τη δεκαετία του '70 είναι και το κείμενο της αμερικανίδας φεμινίστριας Σίλβια Φεντερίτσι που παραθέτουμε παρακάτω. Υποπτευόμαστε ότι ο τίτλος του ξενίζει. Τι σχέση έχει η σεξουαλικότητα με την εργασία; Από πού κι ως πού αυτή, η πιο κοινωνική από όλες τις εκφάνσεις των σχέσεων, η βαθύτερη ανθρώπινη επικοινωνία, η σεξουαλικότητα, αντιμετωπίζεται «στεγνά» ως εργασία, ως κομμάτι του νοικοκυριού; Όπως με κάθε γνώμη που προέρχεται από το παρελθόν –σημειωτέο το κείμενο γράφτηκε το 1975– έτσι και τούτη οφείλει να διαβαστεί από την αναγνώστρια με διάθεση κατανόησης της ιστορίας. Με κριτήριο όχι να ανιχνευθεί ένας διαχρονικός και αδιαφιλονίκητος ορισμός για τη σεξουαλικότητα, εγχείρημα άλλωστε άτοπο, αλλά με γνώμονα το γιατί το συγκεκριμένο ρεύμα φεμινιστριών, από το οποίο προέρχεται και η συγγραφέας του κειμένου, επέλεξε να μιλήσει με αυτόν τον τρόπο για τη σεξουαλικότητα των γυναικών και ποιες ήταν οι στοχεύσεις του.

Τούτο λοιπόν το ρεύμα των φεμινιστριών υποστήριξε ότι ποτέ άλλοτε στην ιστορία δεν υπήρξε τέτοια προσβολή της φυσικής ακεραιότητας των γυναικών που να επηρεάζει τα πάντα, από τον εγκέφαλο μέχρι τη μήτρα, όσο συνέβη με την έλευση του καπιταλισμού (τη θέση αυτή άλλωστε κατάφερε να τεκμηριώσει χρόνια αργότερα η Φεντερίτσι με το βιβλίο της «ο Καλιμπαν και η Μάγισσα»). Το κεφάλαιο, υποστήριζαν, μετέτρεψε τους άντρες σε «ελεύθερους» μισθωτούς εργάτες μόνο στο βαθμό που κατάφερε να κάνει τις γυναίκες άμισθες σκλάβες στο σπίτι, με αποστολή την παραγωγή και αναπαραγωγή του πιο πολύτιμου εμπορεύματος μέσα στον καπιταλισμό: την εργατική δύναμη, την ικανότητα δηλαδή του άντρα να εργάζεται, αλλά και την προετοιμασία της ικανότητας για εργασία και των μελλοντικών εργατών, των ιδίων των παιδιών. Στα καθήκοντα λοιπόν των γυναικών στο σπίτι, τα πέρα ως πέρα παραγωγικά στον κόσμο του φορντικού υποδείγματος εντός του οποίου μιλάνε οι εν λόγω φεμινίστριες, συμπεριλαμβάνεται και το σεξ. Οι γυναίκες, έλεγαν, όχι μόνο καθαρίζουν, όχι μόνο πλένουν, όχι μόνο μαγειρεύουν αλλά παρέχουν και σεξουαλικές υπηρεσίες. Παρέχουν τη σεξουαλική ανακούφιση και εκτόνωση του άντρα-αφέντη, στοιχείο και αυτό της ανασύστασης της εργατικής του δύναμης. Όσο λοιπόν οι γυναίκες παραμένουν εγκλωβισμένες σε τούτο το ρόλο, όσο δεν παλεύουν συλλογικά

για την καταστροφή αυτής της διευθέτησης στην αναπαραγωγή, η σεξουαλικότητά τους δεν μπορεί παρά να είναι ακρωτηριασμένη. Όπως κάθε εργασία που διεξάγεται εντός της καπιταλιστικής παραγωγής και πειθαρχίας ακρωτηριάζει τις ατομικές δεξιότητες των εργατών, έτσι συμβαίνει και με την εργασία των γυναικών στο σπίτι, περιλαμβανομένης και της σεξουαλικής. Αυτή λοιπόν τη διαδικασία ακρωτηριασμού και απώλειας του ελέγχου της σεξουαλικότητας περιγράφει η Φεντερίτσι παρακάτω, με σημείο αναφοράς τις εμπειρίες της γυναίκας – νοικοκυράς (η Φεντερίτσι άλλωστε μετείχε στο κίνημα των γυναικών που αιτήθηκε μισθό για την οικιακή εργασία) αλλά και της γυναίκας που εργάζεται εκτός σπιτιού.

Κατά τη γνώμη μας αρκετές από τις διαπιστώσεις της Φεντερίτσι παραμένουν και σήμερα οικείες ως εμπειρίες. Ο λόγος γι' αυτή την απρόσμενη οικειότητα θα λέγαμε ότι έγκειται στο γεγονός πως και σήμερα οι σεξουαλικές σχέσεις δεν έχουν πάψει να καθορίζονται από το πώς οργανώνονται οι κοινωνικές σχέσεις και η καθημερινότητα «εκτός κρεβατιού». Κι εκεί, έξω από τις κρεβατοκάμαρες, δεν έχουν εκλείψει ούτε ο καταναγκασμός, ούτε η καπιταλιστική πειθαρχία, ούτε η ρουτίνα της εργασίμης εβδομάδας.

Το κείμενο που ακολουθεί το βρήκαμε στο περιοδικό *Commoner*, τεύχος 15, Χειμώνας 2012

Για τη σεξουαλικότητα ως εργασία

Σίλβια Φεντερίτσι | 1975

Η σεξουαλικότητα είναι η χαλάρωση που μας παρέχεται μέσα στην πειθαρχία της εργασιακής διαδικασίας. Είναι το απαραίτητο συμπλήρωμα της ρουτίνας και του καθεστώτος της εργασίμης εβδομάδας. Είναι η άδεια που μας δίνεται για «να αφευθούμε», «να αποχαλινωθούμε», ώστε να γυρίσουμε ανανεωμένοι στη δουλειά τη Δευτέρα.

Το «Σάββατο» είναι η επιδρομή του «αυθόρμητου» και του παράλογου στην ψυχρή λογική που επιβάλλει στη ζωή μας η καπιταλιστική πειθαρχία. Είναι υποτίθεται η αποζημίωση για τη δουλειά και μάλιστα πλασάρεται ιδεολογικά ως το «έτερο» της δουλειάς. Διαφημίζεται ως διέξοδος, ως μια όαση ελευθερίας όπου μπορούμε να είμαστε οι αληθινοί εαυτοί μας, με ευκαιρίες μπροστά μας για σαρκικές επαφές μέσα σε μια έρημο κοινωνικών σχέσεων όπου είμαστε διαρκώς αναγκασμένοι να καταπιέζουμε, να αναβάλλουμε, να ακυρώνουμε, να κρύβουμε ακόμη και από τους εαυτούς μας αυτά που επιθυμούμε.

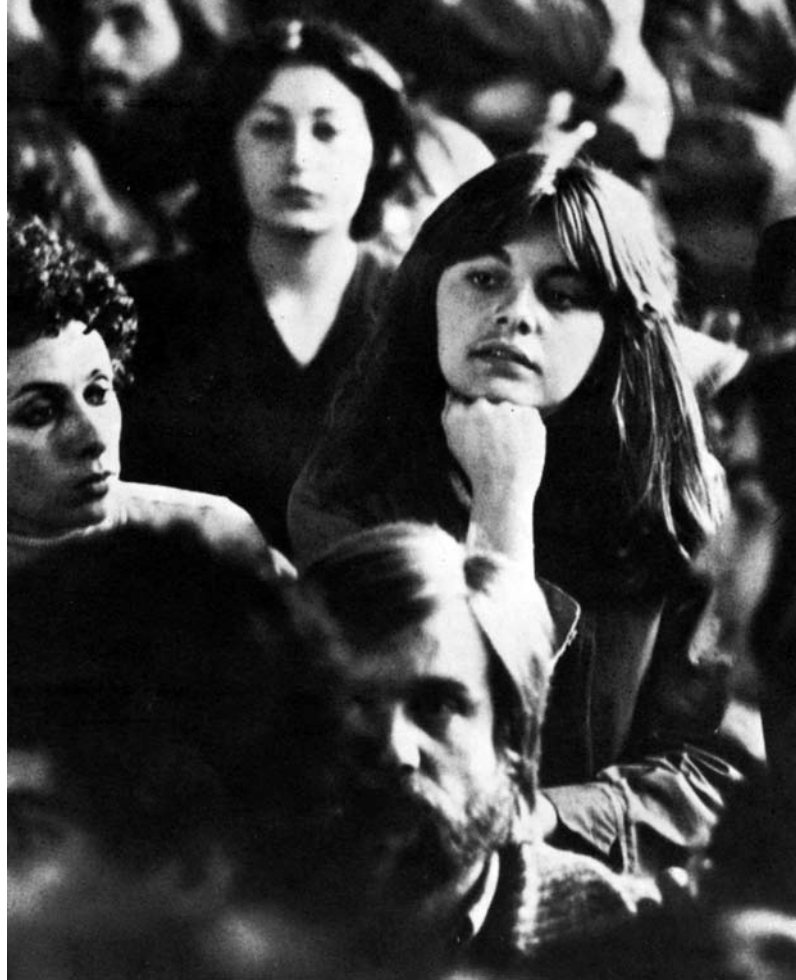
Αυτό μας υπόσχονται. Όμως αυτό που τελικά εισπράτουμε απέχει πολύ από τις προσδοκίες μας. Όπως ακριβώς δεν μπορούμε να επιστρέψουμε στη φύση βγάζοντας απλώς τα ρούχα μας, έτσι ακριβώς είναι αδύνατο να γίνουμε οι «εαυτοί» μας απλά και μόνο επειδή έφτασε η ώρα για ερωτικά σμιξίματα. Ελάχιστος αυθόρμητισμός απομένει όταν ο χρόνος, οι συνθήκες και οι αντοχές μας για έρωτα είναι είναι έξω από τον έλεγχό μας. Δεν είναι μόνο το γεγονός ότι έπειτα από μια εβδομάδα δουλειάς τα σώματά μας και τα συναισθηματά μας είναι μουδιασμένα, οπότε δεν γίνεται να τα κουρδίζουμε λες και είναι μηχανές. Είναι και ότι αυτό που βγάζουμε όταν «αφηνόμαστε» είναι περισσότερο τα απωθημένα και η κούρασή μας και λιγότερο ο κρυφός εαυτός μας που ετοιμάζεται να αποκαλυφθεί στο κρεβάτι.

Ανάμεσα σε όλα τα άλλα, είναι και ότι έχουμε πλήρη επίγνωση της ψευδαίσθησης που κουβαλάει τούτος ο αυθόρμητισμός. Όσο και να σκούζουμε, όσο και να στενάζουμε, όσες ερωτικές πρακτικές κι αν δοκιμάζουμε στο κρεβάτι, ξέρουμε ότι πρόκειται για ένα σύντομο διάλειμμα και ότι το επόμενο πρωί θα πρέπει ξανά να ντυθούμε και να πιούμε βιαστικά έναν καφέ προτού πάμε για δουλειά. Όσο πιο πολύ καταλαβαίνουμε ότι είναι μια παρένθεση, την οποία και αποστραφεί το υπόλοιπο της μέρας ή της εβδομάδας, τόσο πιο δύσκολο γίνεται να μετατραπούμε σε «άγρια θηρία» την καθορισμένη ώρα-για-σεξ και να ξεχάσουμε οτιδήποτε άλλο. Γι' αυτό και νιώθουμε πάντα αμηχανία. Είναι η ίδια αμηχανία που βιώνουμε όταν γδυνόμαστε για να κάνουμε έρωτα, είναι η αμηχανία του επόμενου πρωινού όταν προσπαθούμε να ξαναδιευθετήσουμε τις αποστάσεις, είναι (τελικά) η αμηχανία του να προσποιούμαστε ότι είμαστε κάτι τελείως διαφορετικό από αυτό που είμαστε το υπόλοιπο της ημέρας.

Αυτή η μετάβαση από το κρεβάτι στη ρουτίνα είναι ιδιαίτερα οδυνηρή για τις γυναίκες. Οι άντρες φαίνεται ότι είναι ειδικό σε αυτό, ίσως γιατί έχουν συνηθίσει να υποβάλλονται σε πιο αυστηρές πειθαρχήσεις στη δουλειά τους. Για τις γυναίκες όμως ήταν πάντοτε ένα ζήτημα το πώς οι άντρες καταφέρνουν έπειτα από μια βραδινή επίδειξη πάθους να σηκώνονται από το κρεβάτι όντας ήδη αποστασιοποιημένοι, συχνά δε τόσο απόμακροι σε βαθμό που είναι αδύνατο να ξαναχτιστεί έστω και μια υποτυπώδης φυσική επαφή μαζί τους. Σε κάθε περίπτωση, είναι πάντοτε οι γυναίκες που υποφέρουν περισσότερο από το σχιζοφρενικό χαρακτήρα των σεξουαλικών σχέσεων, όχι μόνο γιατί στο τέλος της ημέρας κουβαλάμε περισσότερο μόχθο και περισσότερες έγνοιες στις πλάτες μας, αλλά και γιατί συνάμα έχουμε την ευθύνη να κάνουμε τη σεξουαλική εμπειρία απολαυστική για τους άντρες. Γι' αυτό το λόγο οι γυναίκες είναι λιγότερο συμμετοχικές στο σεξ από τους άντρες. Το σεξ για μας είναι δουλειά, είναι καθήκον. Είναι το καθήκον να παρέχουμε ευχαρίστηση και είναι ένα καθήκον βαθιά θεμελιωμένο στη σεξουαλικότητά μας. Το να δίνουμε απόλαυση, το να διεγείρουμε τους άντρες, αυτό θεωρείται απόλαυση για εμάς.

Εφόσον αυτό που αναμένεται από εμάς είναι να παρέχουμε ανακούφιση, αναπόφευκτα γινόμαστε αντικείμενα πάνω στα οποία οι άντρες εκτονώνουν την καταπίεσή τους. Μας βιάζουν, στα κρεβάτια και στους δρόμους, ακριβώς επειδή προοριζόμαστε να είμαστε οι πάροχοι σεξουαλικής ικανοποίησης, οι βαλβίδες ασφαλείας για οτιδήποτε πάει στραβά. Οι άντρες ανέκαθεν είχαν το ελεύθερο να στρέφουν την οργή τους εναντίον μας κάθε φορά που δεν στεκόμαστε αντάξιος του ρόλου, ειδικότερα δε όταν αρνούμαστε να παρασταίνουμε στο κρεβάτι ότι το κάνουμε με όλη μας την καρδιά.

Ο κατακερματισμός είναι η μία μόνο όψη του ακρωτηριασμού της σεξουαλικότητάς μας. Ταυτόχρονα, η υποταγή της σεξουαλικότητάς μας στην αναπαραγωγή της εργατικής δύναμης σήμαινε την επιβολή της ετεροσεξουαλικότητας ως της μοναδικής αποδεκτής σεξουαλικής συμπεριφοράς. Στην πραγματικότητα όμως, κάθε αυθεντική επικοινωνία εμπιέχει και σεξουαλικά στοιχεία, γιατί τα σώματα και τα συναισθηματά μας είναι αδιαίρετα. Αλλά η σεξουαλική επαφή μεταξύ γυναικών είναι απαγορευμένη γιατί στην αστική ηθική οτιδήποτε δεν είναι παραγωγικό είναι αφύσικο, ανώμαλο και διεστραμμένο. Αυτό έχει οδηγήσει στην επιβολή μιας σχιζοφρενικής κατάστασης πάνω μας, καθώς από νωρίς στη ζωή μας μαθαίνουμε ότι πρέπει να χαράσσουμε ένα όριο ανάμεσα στους ανθρώπους που μπορούμε να αγαπήσουμε και εκείνους με τους οποίους απλώς κάνουμε παρέα και συζητάμε, σε αυτούς στους οποίους ανοίγουμε το σώμα μας και εκείνους στους οποίους ανοιγόμαστε, στους εραστές μας από τη μια και τις φίλες μας από την άλλη. Οπότε καταλήγουμε να είμαστε ασώματες ψυχές για τις φί-

λες μας και άψυχες σάρκες για τους εραστές μας. Κι αυτός ο διαχωρισμός μας χωρίζει όχι μόνο από τις άλλες γυναίκες αλλά και από τις ίδιες μας τις εαυτές, με την έννοια ότι επιβάλλουμε άλλα όρια στο σώμα μας και διαφορετικά στα συναισθημάτα μας. Με άλλα λόγια, αναγκαζόμαστε να διαχωρίζουμε την «καθαρή» πλευρά μας, που την έχουμε σε ανοικτή θέα, από τη «βρώμικη» και «κρυφή», την οποία πρέπει να φανερώνουμε αποκλειστικά στο συζυγικό κρεβάτι, αυτόν τον ιδιαίτερο τόπο παραγωγής.

Τούτη ακριβώς η έγνοια για την παραγωγή είναι που έχει οριοθετήσει τη σεξουαλικότητα σε συγκεκριμένες περιόδους στη ζωή μας. Για τα παιδιά, τις έφηβες, όπως επίσης και τις μεγάλες σε ηλικία γυναίκες, η σεξουαλικότητα τελεί υπό καθεστώς καταπίεσης. Κατ' αυτόν τον τρόπο η μόνη περίοδος όπου επιτρέπεται να είμαστε σεξουαλικά ενεργές είναι η περίοδος όπου έχουμε τις πιο πολλές υποχρεώσεις, με αποτέλεσμα η απόλαυση των σεξουαλικών μας επαφών να μετατρέπεται σχεδόν σε άθλο.

Όμως πρέπει να ξανατονιστεί ότι ο κύριος λόγος που δεν μπορούμε να απολαύσουμε το σεξ είναι ότι για τις γυναίκες το σεξ είναι εργασία. Γιατί αυτό που αναμένεται από την κάθε γυναίκα είναι να παρέχει απόλαυση. Και η αλήθεια είναι ότι ο άνεμος της σεξουαλικής ελευθερίας δεν έχει βοηθήσει σε αυτό. Σίγουρα, είναι σημαντικό ότι πλέον δεν μας λιθοβολούν μέχρι θανάτου σε περίπτωση «απιστίας» ή αποκάλυψης ότι δεν είμαστε παρθένες. Κοντολογίς, στο παρελθόν ήμασταν προορισμένες να ανατρέφουμε παιδιά. Σήμερα πρέπει όχι μόνο να έχουμε δουλειά με μισθό, όχι μόνο να καθαρίζουμε το σπίτι, όχι μόνο να κάνουμε παιδιά, αλλά στο τέλος της ημέρας να είμαστε και πρόθυμες να ορμήσουμε στο κρεβάτι και να το παίζουμε γατούλες. Μάλιστα πρέπει να το ευχαριστιόμαστε κιόλας – κάτι που γενικώς δεν απαιτείται από τους εργάτες στη δουλειά – γιατί διαφορετικά προσβάλλεται ο ανδρισμός. Γι' αυτό άλλωστε και τα τελευταία χρόνια έχουν γίνει τόσες έρευνες για το ποια μέρη του σώματός μας – ο κόλπος ή η κλειτορίδα – είναι σεξουαλικά παραγωγικά. Όμως είτε στη φιλελεύθερη είτε στην αυταρχική εκδοχή, η σεξουαλικότητά μας παραμένει κάτω από έλεγχο. Ο νόμος, η ιατρική αλλά και η οικονομική μας εξάρτηση από τους άντρες, όλα τους εξασφαλίζουν ότι παρότι τα λουριά χαλάρωσαν, η αυτενέργεια παραμένει ανέφικτη στη σεξουαλική μας ζωή. Η σεξουαλική καταπίεση στην οικογένεια είναι μία λειτουργική έκφανση αυτού του ελέγχου. Με αυτή την έννοια, οι πατεράδες, τα αδέρφια, οι σύζυγοι και οι νταβατζήδες, όλοι τους επιτηρούν τη σεξουαλική μας εργασία, διασφαλίζοντας ότι εμείς παρέχουμε τις σεξουαλικές υπηρεσίες σύμφωνα με τις κατεστημένες νόρμες παραγωγικότητας.

Η οικονομική εξάρτηση είναι το ύστατο μέσο ελέγχου της σεξουαλικότητάς μας. Γι' αυτό άλλωστε η σεξουαλική εργασία παραμένει η κύρια απασχόληση των γυναικών και η πορνεία εξακολουθεί να τονίζει την αξία των σεξουαλικών επαφών. Κάτω από αυτές τις συνθήκες λοιπόν, δεν μπορεί να υπάρξει τίποτα το αυτόβουλο για εμάς στο σεξ. Ούτε και η σεξουαλική απόλαυση μπορεί να είναι τίποτε περισσότερο από ένα εφήμερο πράγμα.

Το καθήκον να παρέχουμε απόλαυση στους άντρες προκαλεί νευρική κατάσταση στη σεξουαλικότητά μας. Γι' αυτό και από όλα τα καθήκοντα του νοικοκυριού, αυτό είναι που ευθύνεται πιο πολύ για τη χαμηλή μας αυτοεκτίμηση. Επιπλέον, η εμπορευματοποίηση του γυναικείου σώματος μάς έχει κάνει να μην νιώθουμε καθόλου βολικά με το σώμα μας. Ελάχιστες γυναίκες μπορούν να γδυθούν με άνεση μπροστά σε έναν άντρα, από τη στιγμή που ξέρουν πως θα κριθούν με βάση τα υψηλά στάνταρντ ομορφιάς που

προβάλλονται παντού γύρω μας, σε κάθε γωνία και τοίχο των πόλεων, σε κάθε περιοδικό, σε κάθε τηλεοπτική οθόνη.

Το γεγονός ότι η εμφάνισή μας κρίνεται συνεχώς και ότι άρα με κάποιο τρόπο πουλάμε τους εαυτούς μας έχει καταστρέψει την εμπιστοσύνη στα σώματά μας και την αποδοχή τους ως έχουν. Γι' αυτό και όλες μας, αδύνατες ή παχουλές, ψηλές ή κοντές, σουβλομύτες ή πλακουτσομύτες, μισούμε το σώμα μας. Το μισούμε γιατί έχουμε συνηθίσει να το κοιτάμε με ξένα μάτια, είτε με τα μάτια των αντρών που γνωρίζουμε είτε με τα μάτια των διαφημιστών. Το μισούμε γιατί ξέρουμε ότι τόσα πολλά εξαρτώνται από αυτό. Από αυτό το σώμα εξαρτάται το αν θα βρούμε μια καλή ή κακή δουλειά (εντός γάμου ή εκτός σπιτιού), το αν θα πετύχουμε κοινωνική αναγνώριση, το αν θα αποκτήσουμε μια συντροφιά για να γλιτώσουμε από τη μοναξιά που μας επιφυλάσσει αυτή η κοινωνία. Κι αν το σώμα μας στραφεί εναντίον μας, αν παχύνουμε, αν ζαρώσουμε από τις ρυτίδες, αν γεράσουμε γρήγορα, τότε κινδυνεύουμε να γίνουμε ασήμαντες για τους άλλους, να χάσουμε το δικαίωμα στην ερωτική επαφή, να χάσουμε την ελπίδα για ένα χάδι και μια αγκαλιά.

Με λίγα λόγια, είμαστε πολύ απασχολημένες να προσποιούμαστε, πολύ αναγκασμένες να παρέχουμε απόλαυση, πολύ αγχωμένες μήπως αποτύχουμε, για να μπορέσουμε να απολαύσουμε το σεξ. Σε κάθε ερωτική σχέση η αυτοεκτίμησή μας βρίσκεται υπό διαρκή αμφισβήτηση. Νιώθουμε συνήθως μεγάλη ικανοποίηση όταν ένας άντρας λέει ότι είμαστε καλές στο κρεβάτι, ανεξάρτητα αν εμείς το ευχαριστηθήκαμε ή όχι, γιατί αυτό τονώνει την αυτοπεποίθησή μας, ακόμη κι αν ξέρουμε ότι μετά πρέπει να πάμε να πλύνουμε τα πιάτα.

Είναι αδύνατο να παραβλέψουμε τη συναλλαγή που υπάρχει στην ερωτική σχέση, γιατί το υλικό τίμημα είναι εκεί, δεν μπορούμε να το υπερβούμε και ξοδεύομαστε σε πάμπολλους υπολογισμούς. Το ερώτημα που κυβερνάει τη σεξουαλικότητά μας είναι ένα και λέγεται «πόσο». Στενάζουμε, βογκάμε, κοντανασαινούμε, λαχανιάζουμε, χοροπηδάμε πάνω-κάτω στο κρεβάτι, αλλά στο μεταξύ το μυαλό μας τριβελίζει επίμονα το ερώτημα «πόσο». Πόσο από τον εαυτό μας πρέπει να δώσουμε ώστε να μην τον πουλήσουμε φθηνότερα ή τον ξεπουλήσουμε εντελώς; Πόσα θα κερδίσουμε σε αντάλλαγμα; Αν είναι το πρώτο μας ραντεβού, πόσο θα του επιτρέψουμε να προχωρήσει; Θα τον αφήσουμε να μας σηκώσει τη φούστα, να ανεβάσει τη μπλούζα, να χώσει τα χέρια του μέσα από το σουτιέν; Σε ποιο σημείο πρέπει να του πούμε να σταματήσει, πόσο σθεναρά πρέπει να του αντισταθούμε; Πόσο μπορούμε να του πούμε ότι τον θέλουμε προτού αρχίσει να σκέφτεται ότι είμαστε «φθηνές»; Κράτα το τίμημα υψηλό! Αυτός είναι ο κανόνας, αυτόν μας διδάσκουν. Αν κιόλας έχουμε φτάσει στο κρεβάτι, τότε οι υπολογισμοί γίνονται ακόμη πιο σύνθετοι, γιατί ανάμεσα στα βογκητά, τα λαχανητά και όλα τα παθιάρικα κόλπα, πρέπει να λογαριάζουμε και τις πιθανότητες να μείνουμε έγκυες, πασκίζοντας να θυμηθούμε το πρόγραμμα της περιόδου το τελευταίο χρονικό διάστημα. Η προσποίηση δε ότι το απολαμβάνουμε, όταν δεν έχουμε οργανισμό, είναι επιπλέον δουλειά και μάλιστα σκληρή, γιατί όταν προσποιείσαι δεν ξέρεις πόσο μακριά μπορείς να το τραβήξεις, με αποτέλεσμα να καταλήγουμε να κάνουμε περισσότερα υπό το φόβο του να μην κάνουμε αρκετά. Χρειάστηκε πολύς αγώνας και μεγάλα άλματα στη συλλογική κοινωνική μας δύναμη ώστε να είμαστε τελικά σε θέση να παραδεχτούμε ότι *τίποτα δεν συνέβαινε*. ●